

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Písenné podání k Evropskému soudu pro lidská práva
v případě

Gabriel Zalalnyj a Alexandr Sutin vs. Agnoská republika

strana sporu: stát
registrační číslo: A19

1 Skutkový stav

- 1.1. Alexandr Sutin a Gabriel Zavalnyj (dále jen „stěžovatelé“) jsou občany státu Agnosie.
- 1.2. Krátce po lednových prezidentských volbách v roce 2019 se začali vyslovovat proti jejich výsledku. Pro své příznivce pořádali demonstrace, které však přerušila pandemie nové dosud neznámé nemoci.
- 1.3. Nemoc se přenášela při kontaktu mezi lidmi a způsobovala vážné následky, které často vyžadovaly okamžitou hospitalizaci. Ve snaze zabránit zásadnímu dopadu nemoci na zdraví obyvatel, ekonomiku, i na omezený zdravotnický systém, vyhlásil prezident Primašenko 27.3.2019 mimořádná opatření zabráňující dalšímu šíření nemoci.
- 1.4. Navzdory nemoci však stěžovatelé brzy naplánovali další dosud největší demonstraci až pro 600 000 lidí. Demonstrace byla oznámena úřadům a stěžovatelé se zaručili, že všichni její účastníci dodrží hygienická opatření. Těmi bylo například rozdělení demonstrujících na skupiny po 50 osobách nebo povinné rozestupy mezi účastníky. Všechna tato opatření však byla záhy porušena.
- 1.5. Skupiny demonstrujících se promísily a začaly se pohybovat z místa vymezeného pro demonstraci. Přitom již nedbali na dodržování nutných rozestupů, mačkali se jeden na druhého, a navíc zničili několik zábran. Po celou dobu demonstrace však neměli kvůli identifikaci ochranné roušky, což představovalo v této situaci vážné nebezpečí.
- 1.6. Nejdříve policie vyhledala pořadatele demonstrace a upozornila je, že akce přestala být bezpečná. Ani na výzvu policie však stěžovatelé dav nezorganizovali. Každá sekunda, kdy masa demonstrujících tvořila jeden dav a nekontrolovaně se pohybovala po náměstí přitom znamenala obrovské riziko přenosu viru. Proto zasáhla samotná policie a demonstraci urychleně rozpustila.
- 1.7. Stěžovatelé své pochybení nepřiznali, a naopak odsoudili postup policie, který byl podle nich překvapivý, neadekvátní situaci a ohrozil jejich lidská práva zakotvená v 10. a 11. článku Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“). Po využití všech dalších vnitrostátních prostředků proto podali svou stížnost Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „ESPL“).

2 Test proporcionality

- 2.1.1 Práva obsažená v 10. a 11. článku Úmluvy nejsou absolutní. Určité zásahy do nich jsou přípustné, pakliže splňují některý z legitimních cílů stanovených ve druhých odstavcích těchto článků¹. Jednou z těchto podmínek je například ohrožení ochrany zdraví, ke kterému mohlo dle vnitrostátních orgánů během demonstrace dojít².
- 2.1.2 Omezení práv obsažených v člancích mohou mít různou podobu a mnoho původů, například zákony, předpisy, zásady místní správy, policejní pokyny a taktická rozhodnutí v terénu³. Nicméně, aby tato omezení byla v souladu s Úmluvou, musí dle judikatury⁴ splňovat test proporcionality. Tento test je v praxi ESLP velmi častý, jako příklad jeho využití uvádíme případ Národní unie železnic, námořníků a dopravních pracovníků v. Spojené království.
- 2.1.3 Test proporcionality na straně státu zkoumá **soulad se zákonem, soulad se sledovaným legitimním cílem** a nezbytnost v demokratické společnosti. Pojem nezbytnosti přitom požaduje, aby zásah do dotčeného práva odpovídal **naléhavé společenské potřebě**, a zejména, aby byl **přiměřený sledovanému legitimnímu cíli**⁵. ESLP v tomto bodě přiznává smluvním státům určitý prostor pro vlastní uvážení⁶. Splnění jednotlivých bodů testu proporcionality dokazujeme na následujících stranách.

2.2 Soulad se zákonem

- 2.2.1 Opatření musí mít kvalitní právní základ ve vnitrostátním právu. Tímto právem je Zákon č. 45/1990 Sb., o shromažďování⁷ (dále jen „shromažďovací zákon“), potažmo Mimořádné opatření prezidenta Agnoské republiky, č. 54/2019⁸ (dále jen „opatření prezidenta“).
- 2.2.2 Úřad, který povolil konání demonstrace, požadoval speciální podmínky pro její konání v rámci 2. odstavce § 8 shromažďovacího zákona. Stěžovatelé se za dodržování těchto podmínek⁹ zaručili, ale během demonstrace jejich dodržování nebyli schopni uskutečnit, tudíž mohla být dle shromažďovacího zákona rozpuštěna¹⁰.
- 2.2.3 Demonstrující však ihned neuposlechli ani pokynů policie a v klidu se nerozešli, přestože jim to shromažďovací zákon nařizuje¹¹. Jedinou možností, jak zachovat zdraví zúčastněných i dalších osob tak bylo demonstraci ukončit zásahem policie.

¹ Komentář, str. 1099

² Zadání, příloha č. 3

³ Appendix A, str. 7

⁴ Guide, str. 14 - 16

⁵ Olsson proti Švédsku (č. 1), § 67

⁶ Komentář, str. 113

⁷ Zadání, příloha č. 4

⁸ Zadání, příloha č. 1

⁹ Skutkový stav, bod 1.4.

¹⁰ Shromažďovací zákon, § 8a

¹¹ Shromažďovací zákon, § 7

2.3 Soulad se sledovaným legitimním cílem

- 2.3.1 Agnosie byla v době konání demonstrace postižena závažnou nemocí. Jejími příznaky byly zejména dušnost, vysoké horečky, respirační obtíže, až oboustranný zápal plic¹². V ohrožení přitom nebylo jen zdraví obyvatel, ale také chod celého zdravotnického systému země, a jak vyplývá z vyjádření prezidenta Agnosie¹³, kapacity nemocnic byly již před demonstrací značně obsazené.
- 2.3.2 Žádná léčba nemoci ani očkování však v době demonstrace neexistovala¹⁴. Jedinou ochranou před nemocí a jejími důsledky proto bylo přerušit její přenos (např. pomocí opatření prezidenta a opatření přímo během demonstrace). Omezení shlukování přitom patří mezi nejúčinnější přerušování šíření nákazy.
- 2.3.3 Při shromážděních většího počtu lidí může docházet k paralelnímu šíření, kdy jeden nemocný současně nakazí více než jednoho člověka a dochází tak k masivnímu šíření nákazy jak mezi jednotlivci, tak i v celé populaci¹⁵.
- 2.3.4 V této situaci považujeme ochranu zdraví jako legitimní sledovaný cíl a opatření k této ochraně učiněná jako shodující se s tímto cílem.

2.4 Naléhavá společenská potřeba

- 2.4.1 Jak plyne z obsahu hlášení policie ze dne konání demonstrace, po promísení účastníků je již policie nemohla opět rozdělit do skupin, a tím zabezpečit pokračování demonstrace, protože skupiny již nebylo možné jednotlivě určit. Přitom, jak upozornil Ústavní soud Agnosie, pokud by demonstrující neutvořili stejné skupiny, případní nakažení by se pravděpodobně ocitli v jiné skupině, a tím znemožnili trasování a ohrozili ještě více lidí, což bylo v rozporu s účelem původně stanovených podmínek. Proto bylo jedinou možností policie demonstraci co nejrychleji rozpustit. Tím, že se občané odebrali do svých domovů bylo dle stanoviska WHO¹⁶ výrazně sníženo riziko přenosu viru.
- 2.4.2 Rozhodnutí soudu ve prospěch stěžovatelů by navíc mohlo nastavit nebezpečný precedent. Byla by odsouzena snaha státu bránit zdraví občanů během demonstrací, což by mohlo s přihlédnutím k pandemii ohrozit další životy, kdyby se podobná situace měla opakovat.
- 2.4.3 Tyto skutečnosti spolu se závažností nemoci v Agnosii a jejich případných dopadů považujeme za dostatečné k vytvoření naléhavé společenské potřeby práva stěžovatelů omezit.

¹² Zadání

¹³ Zadání, příloha č. 1

¹⁴ Zadání, příloha č. 3

¹⁵ Zadání, příloha č. 1

¹⁶ Zadání, příloha č. 3

2.5 Přiměřenost sledovanému legitimnímu cíli

2.5.1 Dle výroku generálního ředitele WHO Tedrose Adhanoma z března 2020¹⁷ týkajícího se jiné vysoce infekční nemoci označované jako COVID-19, avšak shodně klasifikované jako pandemie a se shodnými příznaky¹⁸, tudíž s nemocí v Agnosii srovnatelnou, „*musí země [nemocí postižené] udržovat jemnou rovnováhu mezi ochranou zdraví občanů, minimalizací hospodářských a sociálních škod a dodržováním lidských práv*“. Tuto rovnováhu se Agnosie snažila dodržet, když demonstraci stěžovatelů navzdory vyššímu riziku nákazy povolila, ale zároveň toto riziko omezila pomocí bezpečnostních opatření.

2.5.2 Správnost výše zmíněného postupu potvrzuje například i rozhodnutí nejvyššího francouzského soudu ze dne 13. července 2020 v případě, který také souvisel s výše zmíněnou nemocí COVID-19. Francouzská vláda z důvodu ochrany zdraví obyvatel tehdy zavedla plošný zákaz demonstrací nad určitý počet osob. Nejvyšší soud jej záhy zpochybnil jako nedůvodný zásah do lidských práv, naopak však konstatoval, že správným postupem je zavedení bezpečnostních opatření na jednotlivých demonstracích, jenž je dostačující a v souladu s lidskými právy.¹⁹ Tato opatření byla zavedena i v Agnosii, demonstrace se pod podmínkou jejich dodržení mohla uskutečnit a dokud dodržována skutečně byla, nebyla práva stěžovatelů omezena.

2.5.3 V případě Eva Molnár proti Maďarsku ESLP konstatoval, že díky dostatečnému času, který během demonstrace její účastníci měli na projevení svých názorů, nebyl následný zásah policie při jejím rozpuštění neadekvátní²⁰. V Agnosii policie poprvé oslovila organizátory s výzvou k ukončení demonstrace až kolem 14:30 hodin, kdy demonstrující opustili své sektory a situace se začala vymykat kontrole. První demonstrující se přitom začali scházet již v 11:00, takže měli několik hodin na projevení svých názorů. Teprve poté se podle § 9 odst. 2 písm. a) shromažďovacího zákona policie rozhodla demonstraci ukončit. Za těchto okolností se zásah do svobody shromažďování stěžovatelů nejeví jako nepřiměřený, stejně jako v případě výše.

2.5.4 Povaha a přísnost uložených sankcí jsou rovněž faktory, které je třeba zohlednit při posuzování přiměřenosti zásahu ve vztahu ke sledovanému cíli. Mírová demonstrace by v zásadě neměla podléhat hrozbě trestní sankce²¹. Policie nikoho nezatkla, nevyšetřovala a nikomu neudělila správnou pokutu. Na demonstrujících se tak neprojevil pro demokracii nebezpečný *chilling effect* jako například v případě Frumkin proti Rusku²², který by je mohl odradit od účasti na dalších demonstracích či zapojování do opoziční politiky. Stěžovatelé proto měli ničím neomezenou možnost demonstraci případně uspořádat znovu za předpokladu, že bezpečnostní opatření dodrží.

2.5.5 V těchto souvislostech shledáváme, že zásah do práv stěžovatelů byl zcela přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

¹⁷ Výrok

¹⁸ Příznaky

¹⁹ Francouzský případ

²⁰ Eva Molnár proti Maďarsku § 42-43

²¹ Kudrevičius a další proti Litvě, § 146

²² Frumkin proti Rusku, § 141

3 Závěr

- 3.1.1 Ve světle výše uvedených skutečností považujeme zásah do lidských práv stěžovatelů jako přípustný v rámci druhých odstavců článků 10 a 11 Úmluvy. Test proporcionality ověřující platnost výjimek v těchto odstavcích byl splněn, jelikož zásah do práv byl v souladu se zákonem, legitimním cílem a byl nezbytný v demokratické společnosti.
- 3.1.2 Agnosie shromáždění demonstrantů i navzdory riziku přenosu viru umožnila a zároveň mu věnovala dostatek času potřebného k vyjádření názorů. Další trvání demonstrace by během pandemie pouze ohrožovalo zdraví všech zúčastněných i dalších obyvatel Agnosie. Návrat demonstrace do původní podoby již nebyl možný, a proto jediným východiskem policie bylo její rozpuštění.
- 3.1.3 Agnoská republika navrhuje, aby ESLP zamítl návrh Stěžovatelů v celém rozsahu jako nedůvodný.

4 Seznam zkratk

Stěžovatelé	Alexandr Sutin a Gabriel Zavalnyj
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Komentář	Evropská úmluva o lidských právech: komentář. [Praha]: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3
Appendix A	Paper for The Independent Advisory Group on Police Scotland's Use of Temporary Powers, Appendix A: The Right to Freedom of Peaceful Assembly in Article 11 of the ECHR [Edinburgh]: Diego Quiroz, 2020. Dostupné z: https://www.parliament.scot/S5_JusticeSubCommitteeOnPolicing/Inquiries/Article_11_COVID19_SHRC.pdf
Guide	Guide on Article 11 of the European Convention on Human Rights. [Štrasburk]: European Court of Human Rights, 2020
Shromažďovací zákon	Zákon č. 45/1990 Sb., o shromažďování
Opatření prezidenta	Mimořádné opatření prezidenta Agnoské republiky, č. 54/2019
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)
Výrok	WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. World Health Organization [online]. Ženeva: WHO, 2020, 11.3.2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020
Příznaky	COVID-19 basics. Harvard Health Publishing [online]. Cambridge: HHP, 2020, 27.3.2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: https://www.health.harvard.edu/diseases-and-conditions/covid-19-basics
Francouzský případ	Rozsudek Francouzského Conseil d'État ve věci Manifestations sur la voie publique, 13. 7. 2020, č. 440846, 440856 a 441015

5 Seznam zdrojů

- 1) Zadání včetně všech jeho příloh
- 2) Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. [Štrasburk]: Rada Evropy, 1950. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- 3) Evropská úmluva o lidských právech: komentář. [Praha]: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3
- 4) Guide on Article 11 of the European Convention on Human Rights. [Štrasburk]: European Court of Human Rights, 2020).
- 5) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Národní unie železnic, námořníků a dopravních pracovníků v. Spojené království, 8. 4. 2014, č. 31045/10
- 6) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Olsson proti Švédsku (č. 1), 24. 3. 1998, č. 10465/83
- 7) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kudrevičius a další proti Litvě, 15. 10. 2015, č. 37553/05
- 8) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Eva Molnár proti Maďarsku, 7. 10. 2008, č. 10346/05
- 9) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Frumkin proti Rusku, 6. 6. 2016, č. 74568/12
- 10) Rozsudek Francouzského Conseil d'État ve věci Manifestations sur la voie publique, 13. 7. 2020, č. 440846, 440856 a 441015
- 11) Paper for The Independent Advisory Group on Police Scotland's Use of Temporary Powers, Appendix A: The Right to Freedom of Peaceful Assembly in Article 11 of the ECHR [Edinburgh]: Diego Quiroz, 2020. Dostupné z: https://www.parliament.scot/S5_JusticeSubCommitteeOnPolicing/Inquiries/Article_11_C_OVID19_SHRC.pdf
- 12) WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. World Health Organization [online]. Ženeva: WHO, 2020, 11.3.2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- 13) COVID-19 basics. Harvard Health Publishing [online]. Cambridge: HHP, 2020, 27.3.2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.health.harvard.edu/diseases-and-conditions/covid-19-basics>